

JÓ SZERENCSET

MŰSZAKI, Bányászati és Kohászati HETI SZAKLAP.

III. évfolyam.

4. szám.

1909. október 24.



Szerkeszti:

LITSCHAUER LAJOS

kir. bányatanácsos.

Szerkesztőség és Telefon:
o kiadóhivatal: Szerk.: 4.
Selmeczbánya Kiadóhiv.: 5.
Nyomda: 29.

Megjelenik minden vasárnap.

Előfizetési ára: egy évre 12 K.

Az előfizetés megkönnyítésére havi 1 K részleteket is elfogadunk. A megrendelésre vonatkozó aláírások egy évre kötelezők.

TARTALOM: A földkéreg ásvány kincsei és azok értéke. — A szentkeresztbányai vasgyár és tartozékainak rövid ismertetése. — Tudomány-Gyakorlat. Bányarendőri szabályok a szállópor elleni védekezésről. — Szemle. Bányaművelés. — Kőszén- és érczelőkészítés. — Vaskohászat. — Fémkohászat. — Gépészet. — Műhelygyakorlat. — Építészet. — Elektrotechnika. — Tekhnológia. — Közgazdaság. Közgazdasági hírek. — Közggyűlések. — Mérlegek. — Piaci hírek. — Hírek. Személyi hírek. — Híradások. — Bányászegyesületek. — Bányahatósági ügyek. — Társadalmi hírek. — Vegyes hírek. — Munkásügyek. — Balesetek. — Közlekedés. — Irodalom. Lapszemle.

A közlemények csakis a forrás megjelölésével vehetők át.

A földkéreg ásvány-kincsei és azok értéke.

-- Irta *Neubauer Ferencz* m. kir. ministeri tanácsos, bányagazgató. —

(Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára.)

(Folytatás a 42. oldalhoz.)

Az északamerikai Egyesült-államok bányászata mérhetetlen gazdagságot nyújt. Vasat legtöbbet termelnek a világ őszszes országai közt; széntermelés tekintetében 2. helyen áll. A széntelepek leginkább az Unió keleti és középső részén terülnek el, több mint $\frac{1}{2}$ millió négyzetkilométer területen. Még a múlt század utolsó éveiben volt a termelés: 50 mill. tonna antraczit, 150 m. t. fekete kőszén, őszszesen több, mint egy milliárd korona értékben; ebből 46%-ot adott Pennszilvánia.

Vasat termeltek 500 mill. K értékben, ebből 48%-ot Pennszilvánia. Réz-termelése a világtermelés fele, 700 mill. K értékben. Régebben a Felsőtó környékén voltak a leggazdagabb rézbányái, most túl tesznek ezeken az arizonai és montanai bányák. A világ legnagyobb rézbányája (Columet és Hekla compani) Keweenaw félszigeten fekszik.

Ólom, Koloradóban (Leadville) és Utahban van, cinkércz Illinoisban. Higanyt Kalifornia anynyit termelt, mint az egész egyéb földterület együttvéve. Nikolt, aluminiumot, ónt, antimont, petróleumot (300 mill. K értékben) főképp Pennszilvánia és Newyork államok produkálnak. Déli Karolinában foszforitokat ásnak. Kősót több helyen találtak.

Aranyat ásnak a nyugoti hegységeken, főképp Kaliforniában, azután Koloradó, dél Dakota, Montana, Arizona, Idahó és Nevada államokban.

Ezüstöt szolgáltat Kolorado, Montana és Utah; Nevada jelenleg kevesebbet, mint régebben.

Az Unió arany-termelésének értéke 1821-től 1875-ig 7 milliárd K volt; 1896-ban pedig, tehát egy évben, az Unió ásvány- és fémtermelése 3 milliárd K értéket ért el.

Mekszikónak ásvány-kincsei már századok előtt képezték gazdagságát, úgyszintén az arany, ezüst, ólom, réz, higany, ón, kobalt, antimon, kén, kőszen, és petróleum. Nincs más ország, mely felfedezése óta annyira aranyat és ezüstöt szállított volna, mint Mekszikó. (Termelésének értéke aranyban 10 m. K, ezüstben 130 m. K.) Van 1300 arany és ezüst bányája és 400 bányája más fémekre, de az elsők közt vagy 400 bányát nem művelnek; bányamunkásainak száma kereken 100.000. Legdúsabb ezüstbányái Zakatékásban és Guanajuatóban vannak

Vasérczet találnak Durangó államban 60% tiszta fémtartalommal, továbbá Sonora, Mikhoaka és Oakszakában. Rézércz Kihihuahuan és Oakszakában s Déli Kaliforniában, ón Durongóban, kőszen van főképp Vera-Kruz, Morelos és Tloskalában és más államokban; petróleum is több államában fordul elő.

Középamerika államaiban is vannak ásvány-előfordulások, így Guatemalában arany, ezüst, ólom, ón és rézércz, de bányászata még kezdetleges.

Hondurasban a fejlődés kezdetén van a bányászat, azonban nagy jövőt ígér, amennyiben ott aranyat, ezüstöt, vasat, ónt, platinát, antimonérczet, opált és kőszenet találtak.

A guanakasti bányák ércei 80% rezet és 3% ezüstöt tartanak.

Salvadorban találtak aranyat, ezüstöt, ólmot, vasat, rezet, antimon, higanyt és kőszenet, 180 bánya közül csak egyet művelnek.

Niakaraguában is több, mint 100 bánya áll művelés alatt. Hires a Khantales nevű aranyország; de bányásznak ezüst-, réz-, vas- és ólomérczet is.

Kostarikában régi bányászat van aranyra és ezüstre.

Az Antillák is bővelkednek értékes ásványokban; így Kuba szigetén 300 bányánál több van, melyekből vasat, szenet, mangánt és aszfaltot termelnek.

Khristofer szigeten ezüstöt és kénst konstatáltak.

Barbadoson van földszurok és petróleum.

Oruba szigetén foszforitok vannak; Kurago-n kősó. A Trinidad-szigeten levő aszfalt-tóból sok aszfaltot nyernek.

Venezuelában főfontosságúak az aranybányák (El Kalao).

Évről-évre fedeznek itt fel arany-lerakódásokat; ezüstérczet, valamint kőszenet is több helyütt találtak itt.

(Guyanában 7000 embert foglalkoztatnak az angol rész aranybányáiban.) Vannak gazdag vasércz-telepei is (Eldorádóban).

Brazília bányászata még igen kezdetleges, ámbar sok az ásványkincse. Gyémántot nyernek Minasgeraes államban, a vasgyártás alacsony fokon áll, réz-, mangán-, ólom-, higany-, antimon- és más érczet sok helyütt találunk, de nem bányásszák. Kőszene sok van, leginkább a déli államokban található; aranyban is bővelkedik.

Uruguayban arany és réz érczet, kőszenet és drága köveket konstatáltak (szép amethistek találta(nak)).

Argentína ásványkincseit még kevésbé kutatták; léteznek aranymosások. La Riojoban gazdag ezüstabányákkal rendelkezik, rezet több helyen, kőszenet Patagoniában fedeztek fel, de megvizsgálva nincsenek a telepek. Igen gazdag kősóban.

Khileben virágzó a bányászat, főképp északi részén, hol salétromot, rezet és ezüstöt nagy tömegben nyernek, de fordul ott elő ólom-, arany-, kobalt-, nikol- és higanyércz, valamint kőszén, boraksz, barnakő is.

(Bányaterményekből évi kivitele 100 millió korona értékű.) A salétrom-termelés értéke 1896-ban 136 millió korona volt.

Boliviának sok arany és ezüstabányája van, azonkívül réz-, ón-, bismuth-, ólom- és higanyércz-bányája is. A legértékesebb lelőhelyek az ország déli részében vannak (Huankhaka); tiszta nyereségük évenként 12 millió korona. Sotbeer szerint Bolivia ezüst-termelése 1545-től 1875-ig 8000 millió, az aranyé 1000 millió korona értéket képviselt.)

Peru régóta híres arany- és ezüst-ország. Leggazdagabb ezüstércz bányái Kerro del Paskonál vannak (évi eredmény 20 mill. K). A bányák száma volt 1886-ban 1456, 1897-ben 3475, a mióta t. i. angol társaságok birtokába átmentek. Aranyat hord a rio Purus fővénye is, azonkívül van Karabája és Sandia tartományokban több mint 4000 bányája, melyekből aranyon és ezüsten kívül rezet, higanyt, petróleumot és kőszenet termelnek. Többek közt számláltak a mult század végén 427 arany, 2641 ezüst, 46 arany és ezüst, 28 réz, 20 higany, 613 petróleum és 278 szénbányát. Ezen bányák közt azonban sok van, mely szünetel.

Nagyszerű petróleum és aszfalt telepekkel bír a tengerpart közelében.

Ekvadorban csak mosott aranyat ismernek.

(Folytatjuk.)

A szentkeresztbányai vasgyár és tartozékainak rövid ismertetése.

Irta: *Reck Antal* bányaüzemvezető.

— Eredeti közlemény a «Jó Szerencsét» számára. Minden jog fentartva. —

(Folytatás a 44. oldalhoz).

Vasérczek a Hargitának déli részén Szentegyház-falú és Lővéte község határában található a legdúsabb telepekben, melyek Szentkeresztbánya nyugati irányában egész Homoród határáig átnyúlnak.

Ezen telepek foglalják magukban az u. n. Lázhegységet, melynek főtömegét homokkő, vékony hullámos agyagpala, [görey és tiszta vörös homok alkotják. Legtöbb és legnevezetesebb vasércztelep Lővéte község



Vashámor.

határán fekszik, melyen 8 adományozott bányatelek és többzárt-kutatmány van.

A telep maga homok közé van ágyazva, kisebb és nagyobb töm-



Vasgyár és öntőmű.

zsökben. A fedőjét vékony homokpala képezi, míg a fekéjét homok alkotja. A szentkeresztbányai vaskövek a régi leletekből ítélve már egy század előtt voltak ismeretesek. A Lővéte község hegyoldalain

talált szerszám és salak kétségtelen maradványa a bucza-műveletnek, abból az időből, mikor még a vasgyártás nem a patakok mellé állított és általa hajtott fúvók segélyével, hanem emberi erővel végzett fujtás által történt. A fent említett hegycsoport képződése korára nézve már az első eruptív hatások következménye. Az eruptív kőzetek közül a trahit van nagy mennyiségben képviselve.

A bányaművelés módja régebben a kibúvásokon, jelentéktelenebb ásások útján történt. Elődeink csak is a legdúsabb mangán-tartalmú barna-vaspátót használták fel ebből és még több esetből látható a bányaművelés kezdetleges volta, amely módot azért is választották, mivel csekély ércszükségletüket olcsóbban letermelhették. A kibúvások által történt feltárásokat 1856. évben a «Brassói Bánya és Kohóegylet» kezdeményezte, amelyek a legszebb eredményeket mutatták.

Első feltárás az u. n. Áreta nevű táró volt, amelyben a vaskő hangos, omlós, melyek gyakran lemállanak és lezuhannak, mindamellett okszerű műveléssel 700.000 q. vasérczet ígért. A második az u. n. Szt. Miklós táró, amely az előbbeni közelében van, oda vetődött, szétszórt vaskőtörmzsökből áll. Mindakét feltárt bánya elég vaskövet szolgáltat.

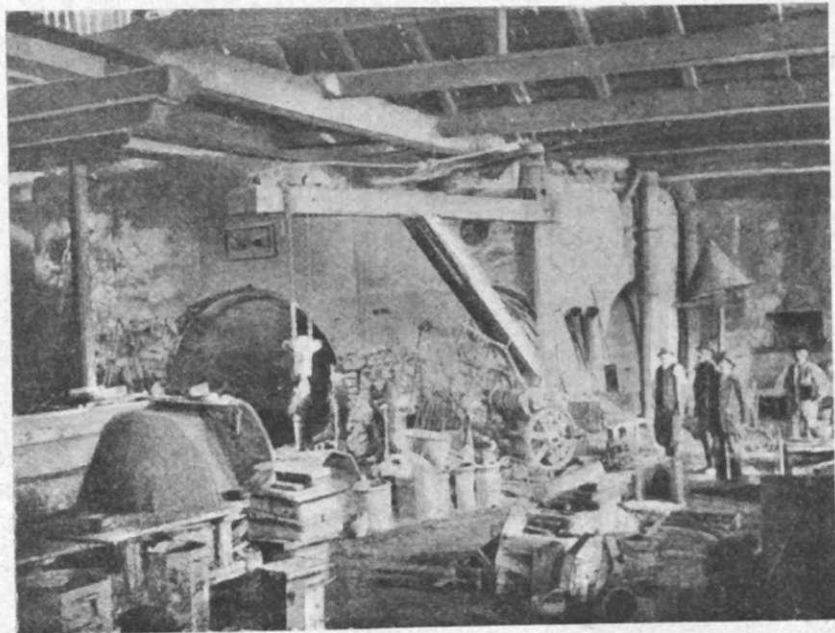
A nagyban való bányaművelést 1860. évben a bécsi társulat kezdeményezte. A feltárás a vasszükséglettel lépést tartott mindaddig, míg a nagyolvasztó ujonnan fel nem épült. Azonban a nagy-olvasztó kiépítésével a vasércszükséglet nagyon emelkedett s így szükségessé vált több bányának a feltárása. A feltárás, 1860-ban a keletre fekvő u. n. Vargyas-Lázhegységben indult meg. Miután a kutatás és az előmunkálatok sikerrel jártak az u. n. Alsó- és felső-Gizella bánya művelés alá vétetett.

A meredek hegyoldal két szintre osztatott; a felső szinten termelt vasérczet az alsó szintre, öszszekötő gurító segélyével szállították le. A felső és alsó Gizella bánya homokos vaspátból és barna-vasérczből áll; vegyi öszszetételük a következő: 32·23% kovasav (Si O_2), 0·006% réz-oxszid (Cu O), 36·85% vasoxszidul (Fe O), 1·55% aluminiuzkszid (Al_2O_3), 1·22% mangánoxszidul (Mn O), 0·087% kén (S), 1·65% kalcziuzoxszid (Ca O), 0·80% magnéziuzoxszid (Mg O), 0·087% foszforsav (P_2O_5). Az 1890. évben a Gizella bányától északra fekvő u. n. Margit táró az 1891. évben a Gizellától délre a Szentkereszt-táró védő-nevű bányát vették művelés alá. Ezen feltáráshoz nagy remények fűződtek és nem is csalatkoztak azokban, mert 320 méterben hatalmas barnavaskő telepet ütöttek meg, amelynek csapás iránya $3^h 1'$. E tárókban rendszeres tömzsfejtés folyik. Az 1905. évben nyitott fejtésből a vasércz vegyi elemzés alá vétetett. Kémiai öszszetétele a következő: A Margit-táróból vett vaspát tartalmaz: 26·55% kovasavat (Si O_2), 0·004% réz-oxszidot (Cu O), 39·83% vasoxszidult (Fe O), 2·87% aluminiuzoxszidot (Al_2O_3), 1·79% mangánoxszidult (Mn O), 0·078% ként (S), 1·71% meszet

kalcium-oxszidot (Ca O), $0\cdot56\%$ magnéziaoxszidot (Mg O), $0\cdot073\%$ foszforsavat (P_2O_5), $21\cdot97\%$ izzításból eredő veszteséget. Az utóbbinak vegyelemezése a következő eredményeket adta: $17\cdot82\%$ kovásvav (Si O_2), $0\cdot010\%$ rézoxszid (Cu O), $65\cdot14\%$ vasoxszid (F_2O_2), $2\cdot53\%$ alumíniumoxszid (Al O), $0\cdot050\%$ kén (S), $0\cdot57\%$ kalciumoxszid (Ca O), $0\cdot47\%$ magnéziaoxszid (Mn O), $0\cdot169\%$ foszforsav (P_2O_5).

Az 1908. évben az Új Szentkereszt kutató altárót vették munkába, mely feltárással 350 m-ben mangánban-dús barna vaspátot tártak fel.

Ezen altáró a Szentkereszt védőnevű táróba lenyúló vaskőtelepek kifejtésére van rendelve. A Szentkereszt bányával illetve a Szentkereszt altáróval 1,800.000 q vasérczet tártak fel. Utóbbi időben megnyíltak a Kossuth és József tárók, amelyekkel oly szép eredményt ért el a bánya üzemzetősége, hogy csupán ezen egy bányának feltárásá-



Öntőmű belseje.

val 30 évre biztosította az üzem vaskőben való szükségletét. E bányák feltárt vaskő mennyisége 3,200.000 q. Figyelemre méltó ezen feltárási munkálatoknál első sorban azon tapasztalat, hogy a pátvaskő-telepek a csapásra merőleges repedésekkel vannak átszelve, mely repedések szélessége $0\cdot10$ — $0\cdot25$ méter között váltakozik, magassági és mélységi mérete 10 — 15 méter között van. A repedések legtöbbje üres, a felület erősen oxszidált. E repedések keletkezését a földkéreg kihülésével kapcsolatos összehúzódással és ránczolódással lehet megokolni. Ezen összehúzódás a hegységtagokban különböző feszültségeket váltott ki, melyek közvetlen okozói voltak a repedések csapás-irányára merőlegesen ható (tehát: É. K. D. Ny. irányú) oldal — nyomásnak. Érdekes

helyenként azon jelenség, hogy apró magnetit-szemcsék, sűrű behintései találhatóak, amelyek külön megvizsgálva tiszta vasoxszidulból állóknak bizonyultak. ($\text{Fe}_2\text{O}_3 + \text{Fe}_2\text{O} = \text{Fe}_3\text{O}_4$).

(Vége.)

Tudomány-Gyakorlat.

A pénzügyministerium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök 1909. évi 57323. számú rendeletével kibocsátott bányarendőri szabályok a szálló szénpor veszélye elleni védekezésről a feketeszén-bányákban.

(Folytatás a 45. oldalhoz.)

8. §. A szállításra, járásra és légvezetésre szolgáló vágatok öntözése úgyszintén az előirt nedves zónák kellő fenntartása külön e célra ki-rendelendő, írni, olvasni tudó s az öntözés megfelelő teljesítéséért felelős személyekre bizandó, akiket az üzemvezetőnek ebbeli teendőikre nézve tüzetes utasítással kell ellátnia.

Az utasítás a bányakapitányságnak bemutatandó.

Az öntözéssel megbízottak neve a rendelő helyiségben kifüggesztendő.

Az előkészítő és fejtő üzem körében a munkahelytől legalább 10 m. távolságra eszközrendő öntözésért a csapatvezető (előírott) felelős.

Az öntözésre hivatott csapatvezetőket is megfelelő írásbeli utasítással kell ellátni.

9. §. A nedvesítés akként eszközrendő, hogy a szénpor kiszáradása az üzemi szünetek alatt (ünnep- és vasárnapokon, vagy pedig az éjszakákon át, ahol nincsen éjjeli üzem) be ne következhessek.

Különös gond fordítandó az élszigetelő zónák állandó nedves állapotban való tartására.

10. §. Ha az öntözési vízvezetékben, vagy annak valamely tartozékában valami hiba, vagy fogyatékoság áll be, az öntözés eszközrendőre hivatott személyek kötelesek erről az ügyeletes aknásznak (bánya-felőrnek), vagy a főaknásznak (főbányafelőrnek), vagy az üzemvezetőnek haladéktalanul jelentést tenni.

11. §. Az üzemvezető, a főaknász és az aknász minden bányabejárás alkalmával tartoznak meggyőződést szerezni, hogy az öntözési szerkezetek rendben vannak-e és, hogy az öntözésre hivatott személyek ebbeli kötelességüket pontosan teljesítik-e.

Kötelesek továbbá nevezett alkalmazottak az öntözési szerkeze-

tekben észlelt, vagy tudomásukra hozott hibák és fogyatékoságok haladéktalan megszüntetése iránt intézkedni.

Amenynyiben az öntözési vízvezeték üzemképes állapotban való helyezése azonnal nem eszközölhető, a széntermelő munka az illető nem öntözhető üzemhelyeken a kiigazításig beállítandó.

12. §. Az ügyeletes altiszt köteles gondoskodni, hogy a szállításra, járásra és légvezetésre szolgáló vágatokból a siklókat és gurítókat is ideértve, az oda akár a vágat fötejéről, vagy oldalfalairól, akár pedig a csillékből lehulló szén és szénpor megfelelően nedves állapotban minél előbb s minél rövidebb időközökben eltávolíttassék. E vágatok falai ácsolatai is szénportól mentes állapotban tartandók.

13. §. Vasutat szilárd szénalapzatra csak akkor szabad fektetni, ha a vágat talpa nem éghető anyagokkal gondosan kitöltetik.

14. §. E bányarendőri szabályok áthágása esetén — amenynyiben súlyosabb beszámítás nem forog fenn — a bányatulajdonossal szemben az ált. bányatörvény 240. §-a azzal a kiegészítéssel alkalmazandó, hogy az öntözési vízvezeték berendezésénél tapasztalható mulasztás, vagy késedelem esetén a berendezések elkészültéig a széntermelés és szénszállítás az illető bányában, vagy bányarészben hatóságilag beállítandó.

Az üzemvezető (aknavezető) és a többi felelős alkalmazottak e rendelet áthágásáért 100 K-ig, ismétlés esetén 200 K-ig terjedhető pénzbírsággal büntetendők; ismételt visszaesés esetén az illető a szolgálatból elbocsátandó.

Az alkalmazottak felett a főaknásztól lefelé a fegyelmi hatóságot elsőfokban az üzemvezető gyakorolja.

15. §. E bányarendőri szabályzat 1910. évi január 1-én lép életbe. Ahol öntözési vízvezeték a rendelet hatályba léptekor még nincsen, egy év alatt minden tartozékával együtt felszerelendő s a szükségletnek megfelelő üzemképes állapotba helyezendő.

Méltánylást érdemlő esetekben a bányakapitányság kellő időben benyújtott kérelemre még hat hónapi haladékot adhat.

Addig is, míg az ezen rendeletnek megfelelő öntözési berendezés el nem készül, köteles a bányavállalat más, ideiglenes öntözési módot alkalmazni.

A vízvezeték létesítésére vonatkozó kötelezettség alóli teljes, vagy részleges felmentés (3. §.), úgyszintén a nedvesítés alóli felmentés (4. §.) iránti kérelmek legkésőbb a rendelet hatályba lépte utáni 30 napon nyújtandók be, az illetékes bányakapitánysághoz,

16. §. E bányarendőri szabályzat a bányatelepeken a rendelő helyiségben, szükség esetén fordításban is kifüggesztendő, tartalma és jelentősége a munkásoknak a szolgálatba-lépés alkalmával s azontul is időnként megmagyarázandó, az altiszteknek s az öntözésre hivatott

személyzetnek a szabályzat egy-egy példánya, a 8. §-ban előirt utasítással együtt, elismervény mellett átadandó.

17. §. E rendelet hatálya a bányakapitányság által minden oly barnaszénbányára is kiterjesztendő, amelyben fellépő szénpor veszélyesnek bizonyul.

Budapesten, 1909. évi szeptember 19. napján.

Wekerle Sándor, s. k.
a pénzügyministerium vezetésével
megbízott m. kir. minis'terelnök.

Szemle.

Bányamívelés.

Mágneses-elektromos gyújtókészülék robbantó-töltések czéljaira.

Az eddig használatos kis-méretű mágneses-elektromos gyújtókészülékek teljesítő-képessége legtöbb esetben a kezelő-személyzetnek az ügyességétől függ. Miután e feltétel alig van meg mindenütt, ez rugósan hajtott oly gyújtókészüléknek a szerkesztéséhez vezetett, amely csekély súlya s olcsó árán felül még azon eléggé meg nem becsülhető előnyös oldallal bír, hogy igen jó teljesítő képesség mellett, a legislegegyszerűbb módon kezelhető. Az új gyújtókészüléknek hengerszerű a külső alakja; hosszúsága 18 cm., átmérője 7 cm., súlya 2,5 kg.; teljesítése 12 Watt úgy, hogy 12 izzó-gyújtónak egyszerre való fellobbantását akadály nélkül elvégezi, feltételezve természetesen, hogy a vezető-ellentállás 3. Ohm-nak felel meg. Por- és nedvesség károsító behatása ellen és vivésének a megkönnyítését az által biztosították a feltalálók a készüléküket, hogy szíjhoz erősített bőrtáskába helyezték el. Hogy a készüléket a táskából való kiesése veszedelmétől is megvédjék, a táskát és a gyújtónak a tokját szorosán összekapcsolták s felül- és alul fődővel látták el. Hogy e fődőket a gyújtókészüléknek a használása közben, a táskáról le kell venni, magától érthető, bővebb megokolásra sem szoruló, dolog. Maga a gyújtószerkezet, kisméretű mágneses-elektromos gépből áll, a melynek kapcsolója, valamely permanens mágnesnek a pólusai között forog. Utóbbi a kapcsoló göröndjének ágyazására, valamint az áramszedőknek és a zárókilincsnek a megerősítésére is hasznosítva van, a mi által a súlyban igen nagy megtakarítást értek el. Az áramszedők kettős rugók módjára vannak kiképezve s így a kontaktusnak tökéletes voltát biztosítják. Kicserélésük alig okoz nehézséget. A rugókat, a homlokfalon izoláltan átvezetett pöczkők kapcsolják össze a vezetődrótok szorító-csavarjaival. A mágnes fölé tölt fémcsőre még a hajtórugó, a rugó felhuzására szolgáló fogantyú és egy karika is van részelve. E karikához pöczök tartozik, amely elsőnek elfordítása után, a

megfeszített rugót a kötésből felszabadítja. Használat közben a karikát zárt állásába fordítva, a hajtórugót a fogantyúnak felhuzásával megfeszítik. A fogantyút erre a tok megfelelő mélyedésébe behajlítják s a karikát «Gyújtó»-helyzetbe állítják (ami a nyíl irányában való elfordításával történik), mi által a már említett pöczök a rugót oldja s a készülék belső mekhanizmusát forgó mozgásra kényszeríti. *Br.* (30.)

Köszén- és érczelőkészítés. | **Czinkes-ólom-érczek feldolgozása.** P. C. Isherwood (Harrow, Angolország, 1909. évi jun. 15-én kiadott 925190 sz. Am. Egyes. Államok) szabadalma szerint, a szulfidos érczet elaprozás után, pörkölő folyamatnak vetik alá, miközben szulfidok és okszidok képződnek. Az oldható szulfátokat vízzel kilugozzák; a maradékokat forró koncentrált ammonszulfát-oldattal kezelik. Ez a czinget, a rezet és az ólom parányi kis részét magába felveszi; lehűtés vagy hígítás közben a czing és az ólom kettős szulfát alakjában kiválik, míg a réz, az oldatban marad. A kettős-sós csapadékból a czinget és az ammoniákat, mézstejjel való kezelés és izzítás útján kinyerik. Ha a maradékok még czinget tartalmazók volnának, szilárd ammonszulfátot adnak hozzájuk s az egész tömeget vörös izzásig felhevítik. Az eddigi tapasztalások az ilyenszerű ammon-lúgzó-folyamatok gazdaságos voltát kétségessé teszik. **Iszap-czianid-eljárás ezüstérczek számára.** A Santa Natalia Mining and Milling Co., így írja Shapley E. az Eng. and Min. Journ. 1909. é. 88. k. 68. oldalán, legujabban ezüstérczek előkészítésére oly előkészítő telepet állított üzembe, melyben az öszszes érczet iszappá tördelik szét úgy, hogy a nyers érczet, 0,2%-os czianidoldat hozzáadása mellett, külön e célra szerkesztett zúzóköpükben apróra zúzzák fel. A 200-as szitán átmenő szemeket azonnal és közvetlenül lugozzák; a visszamaradó tördeléket csöves malmokra feladva, lisztfinomságig őrlik meg. A zagyot sűrítik, kúpos kádakba töltik és itt három lúgozószakasznak alávetik úgy, hogy először tíz, utóbb hat és ismét hat órán át lugozzák. A lúgozás után, mosóproczessus alá kerül a kádak töltése. Állítják, hogy a bányatársulat ezen előkészítő művében, ahol 15 g. aranyat és 300 g. ezüstöt tartalmazó érczetet dolgoznak fel, a kihozatal aranyban 87%, ezüstben 98% lenne. *Cr.* (101.)

Vaskohászat. | **Titánvasérczek kohósítása, Sinding-Larsen** féle (Kristiania; 1906. év. decz. 13-án kelt 26804. sz. svéd szabadalmazott) eljárása szerint a következőképpen történik: Az érczet, elektromos kemenczében, titánvas-ötövetnek képzése mellett redukálják. A folyós ötvözetben, (kompresszor közvetítésével) nagy nyomás alatt nitrogéngázt szorítanak keresztül, ami közben titánnitrogén képződik. Hogy a titánt, a nitrogéntől különválasz-

szák, ugyanazon konverterben, túlhevített gőzt szórítanak a titánvason keresztül. A titánvasérczet egyébként, bázikus salaknak a segítségével is lehet redukálni, mikor is vas és titanát képződnek. A vasat külön kell kezelni, mi közben külön konverterben, beléje vízgőzt szórítanak. A titanátot, titánná redukálják, hogy a titánt külön konverterben nitrogénnel kezelni lehessen. Könnyebben ömleszthető fémet, pl. ólmot is lehet ilyenkor segítségül venni, bár a titánt egymagában is lehet kezelni. *Cr.* (101.)

Fémkohászat. | **Fémkohó-salakok semcsézése közben jelentkező robbanások.** Ha tüzesen folyó salakot, granulálása céljából, hideg vízbe folytatnak, a salak apró darabkákká széthull, amit *Hutchinson R.* a salaknak gyenge hővezető képességével okol meg. Salakok, amelyek fémszármazékokat, fémeskövet, vagy kénesköszemcséket tartalmaznak, a vízbe való befolyásuk közben, kisebb-nagyobb robbanásokat okoznak. Az ólom, ha nedves mintatömbökbe kerül, robbanás közben szétfreccsen. Réznél e jelenség nem mutatkozik. Keresve az okokat, azt találjuk, hogy itt a hővesztőképesség és a fajhő közötti viszony viszi a főszerepet, vagyis ama gyorsaság, amelylyel a tüzesen folyó fémes anyag és a hideg víz hőmérséklete kiegyenlítődést talál. A réz, melegét igen hamar leadja; a fejlődő gőz, a megömlött réz tömegén át könnyen elszáll; az ólom azonban a felületén hamarosan megmerevedik és kérget kap, a víz amely hozzája kerül pedig gőzzé változván át, e kérget szétrobbantja; folyós ólommal összekeverülő víz, robbanásokat okoz. (*Min. and Min. Journ.* 1909. 87. köt. 1272. o'd.) *Cr.* (101.)

Gépészet. | **Új biztosító készülék gőzkazánok számára.** A *Schwartzkopff Richárd* cég új oly biztosító készüléket hozott forgalomba, melyet bármely gőzkazánra könnyen rá lehet szerelni, s amely úgy a túlságosan alacsony, mint a túlságosan magas vízállást, valamint a túlságosan magas gőznyomást is jelzi. A készüléknek főalkotórészét úszó képezi, mely a megengedhető legalacsonyabb és megengedhető legmagasabb vízállást oly emelőnek a közvetítésével jelezi, mely villaszerűen alakított fejrészen két kiálló s beállítható nyomó-csavart hord. A himbakar, amelyet, az említett emelő mozgat, két támasztó pontra nehezedik; a legalacsonyabb vízállásnál, a külső-, a legmagasabb vízállásnál a belső-, támasztó-pont körül emelkedik meg, ami mellett egyúttal a biztosító szelepet is megnyitja s a szerkezethez tartozó gőz-sípot is működésbe hozza. A jelzőszerkezettel, csengető-készüléket is lehet kapcsolatba hozni, amely az üzemvezető szobájában, a kazán-üzem esetleges rendellenességeit, azonnal hangos csőrenéssel bejelenti. A szelepre nehezülő rugó a megengedhető

legnagyobb gőznyomásra van beállítva; amint a kazánban túlnyomás jelentkezik, a szelep megnyílik és a gőzsíp megszólal. A készüléket, ügyesebb lakatosok, rövid pár óra alatt rászerezhetik a gőzkazánra. Miután a szelepház a gőz teréből hozzáférhető, a szelepszervezetnek a bedugulása nem történhet meg. A biztosító készülék működés-képes voltáról, a szerkezethez kötött láncznak a meghuzásával akármikor meg lehet győződni. *Cz.* (89.)

Műhelygyakorlat. | **Kézi marószerszám.** Az Artur Haendler G. m. b. H. düsszeldorfi czég, szabadalmazott kézi marószerszám (Patent Handfräser) néven új műhelyszerszámot hozott a forgalomba, mely a reszelőt sok esetben helyettesíteni képes, de a közönséges reszelőnél sokkal tartósabb, ennél kényelmesebben kezelhető s igen nagy teljesítő-képességgel bír. A kézi marószerszám külsőleg a közönséges reszelőhöz hasonló, bevágásai azonban csak egy irányúak és nem keresztbe-menők. A bevágások a szerszám hosszanti irányára merőlegesek és nem ferdék, mint a kézi reszelőknél. *Szb.* (19.)

Építészet. | **Poralaku homlokzat-festékek előállítására,** Pexider J. (Prága) szabadalmi bejelentése szerint, a legegyszerűbben akként történik, hogy a földfestékeket, mésztejjel való összekeverésük előtt, mázoló-szappannak borszeszben, vagy más illó folyadékban való oldatával, folytonos kavarással közben meglocsoljuk. *Cr.* (97.)

Elektrotechnika. | **Aluminium-vezetékek.** Az aluminium ára az utolsó években rendkívül alászállott úgy, hogy ma már a réznél olcsóbbá lett. Ez az oka, hogy Amerikában, aluminiumból készült elektromos vezetékekkel kísérleteznek. Állítják, hogy e kísérletek igen előnyös eredményekre vezettek. Az aluminiumot, alacsony fajsúlyánál fogva tartják előnyösnek. Annak dacára, hogy ellentállása a réz ellenállásánál nagyobb, vezetőkeresztmetszései tehát szintén (még pedig 1.7-szer) nagyobbak kell, hogy legyenek, használása mégis jelentékeny súlymegtakarításokkal jár. A drótok egyező árai mellett, e súlymegtakarítás, az árbán kerekszám 48% kiadás-csökkenést jelent. A kisebb fajsúly, a húzószilárdság alacsonyabb értékéből származó különbségeket is kiegyenlíti s a vezető-drótok megerősítésére szolgáló póznák egymás közötti távolságára nincsen befolyással. Miután az aluminium forrasztásának a kérdését eddig még nem lehetett teljes megelégedésre megoldani, a drótvégek kapcsolására külön karmantyukat, vagy pedig Arldt-csőveket használnak, amely utóbbi kapcsolómódszernél a drótvégeket lelapított aluminium-csővecskébe beletolják, amelyet azután csiptetővel összszenyomnak. Az aluminium az atmosz-

ferikus befolyásoknak igen jól ellentáll; alkáliák és savak gőzei azonban igen bántják olyanynyira, hogy elektromos vezetékül, kémiai gyarak körzetében nem alkalmazható. Az «Allgemeine-Elektrizitäts-Gesellschaft» az alumíniumot már a kábelgyártáshoz is használatba vette, miközben azt tapasztalta, hogy a használandó nagyobb vezető-átmérő dacára sem okoz a kezelésben és a kábelek fektetése közben nehézséget, ami hajlítható voltával okolható meg. *Jg.* (24.)

Tekhnológia. | **Szilícium-kalcium-alumínium-ötvözetek.** A Leavith C. W. & Co. cég (Newyork) által forgalomba hozott új ötvözet: 47—57% Si-ot, 15—25% Ca-ot és 25—65% Al-t tartalmaz. Arra van rendelve, hogy öntőművekben alkalmaztassék és az öntőanyagot az oxszigéntől és a kéntől megszabadítsa. Itt különösen a kalciumnak redukáló, oxszigént-lekötő képességét hasznosították. A reakziós termékek könnyen olvadó és hígán folyó kalcium-alumínium-szilikát-salakot képeznek, amely az olvasztófürdő felszínére hamarosan felszáll. Ez is az oka annak, hogy a szóban forgó ötvözzel jobb eredményeket lehet elérni mint akkor, ha az alumíniumot a kokillába közvetlenül adják fel. Az ötvözetnek feladása vagy a kemenczében közvetlenül a lecsapolás előtt, vagy az öntő-üstben vagy a kokillában történhet meg; utóbbi esetben vagy egymagában vagy fémes alumíniummal együtt. *Jg.* (23.) — **A «Perkeo» szab. kézi tűzoltó-készülék,** amelynek leírását és rajzát, mult számunkban hoztuk, kapható *Geittner* és *Rausch* cégnél Budapesten Andrassy út 8. sz.

Közgazdaság.

Közgazdasági hírek. | **A Budapest-Vidéki Köszénbánya R.-T.** alaptőkéjét 3 millió frankról 6 millió frankra emelte 12000 db. 250 frankos részvény kibocsátása útján. — **Az Egyesült Kisvárdai Köolajipar R.-T.,** amelynek felszámolásáról már hirt adtunk, önkéntes árverésen, december 14-én eladja *Kisvárdá* község határában fekvő, 11252 K-ra becsült ingatlanait. — **Az Austria Petroleumindustrie A. G.** (Bécs), mely tizenegy hónap előtt 1.5 millió K alaptőkével alakult, most felemelte alaptőkéjét 3 millió K-ra, hogy építés alatt álló gyárát kibővíthesse. *Mk.* (42.)

Közgyűlések. | **A Gróf Csáky László prakfalvi vas- és aczélgyár r.-t.** Budapesten, 1909. okt. 30-án d. u. 4 órakor a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségének ülés-termében (V., Zrínyi utca 1., Gresham Palota) tartja II-ik rendes évi közgyűlését. A közgyűlés napirendje a következő: Az igazgatóság és

felügyelő-bizottság jelentése az első üzleti évről. A zárószámadások előterjesztése, megállapítása és az igazgatóságnak és felügyelő-bizottságnak adandó felmentvény. Az alapszabályok 6. §-ának módosítása. Az igazgatóságnak és felügyelő-bizottság tagjainak megválasztása. A felügyelő-bizottság tiszteletdíjának megállapítása. *Bp. Kzl.* (236.) A **«Petrolea» kőolajipar r.-t.** 1909. okt. 30-án déli 12 órakor Bécsben, a társaság helyiségében (I., Goldschmidgasse 10) tartja hatodik rendes közgyűlését. A tanácskozás tárgyai: 1. Az igazgató tanács jelentése és az 1908. május 1-től 1909. április 30-ig terjedő üzletszak számadásának előterjesztése. 2. A számvizsgálók jelentése és a felmentés megadása a vezetőség részére. 3. Határozathozatal az évi zárószámadásra vonatkozólag. 4. Az igazgató-tanács újjáválasztása. 5. A számvizsgálók megválasztása a következő üzletévre. *Bp. Kzl.* (236.) — A **«Serpulit házigombát irtó és fakonzerváló R.-T.» (Igló)** okt. 24-én rendkívüli közgyűlést tart, egy hasonló nevű céggel való egyesülés tárgyában. *Mk.* (42.)

Mérlegek.

A **Gróf Csáky László prakfalvi vas- és aczélgyár R.-T.** az 1908—1909. üzletévben 320183 K (tavaly 308726 K) bruttó-bevételt ért el, amiből a gyártási eredmény 247654 K és az 1.1 millióról 1650000 K-ra emelt alaptőkére történt új részvénybefizetés kamatja 20597 K, a nyereség-áthozat pedig 13034 K. Ezzel szemben a költségek 200857 (137537), a paszsziv kamatok 21702 (21333) és a leírások 97624 (60162) K-t tettek. A mérleg így 38897 K veszteséggel zárult, míg tavaly 83193 K volt a nyereség. A bányák berendezését 719470 K-ról 980910 K-ra, a gépeket 94089 K-ról 205983 K-ra növelték az új részvénybefizetésből. *Sz.* (118.) Az **«A. G. für Osterreichische und Ungarische Mineralölprodukte»** (Bécs) 1908/9. évi mérlegét 127432 K tiszta nyereséggel zárta, amiből 5%-os osztalékot fizetnek. *Mk.* (42.)

Piaczi hírek.

FÉMPIACZ. Réz. A készletek Amerikában szeptember folyamán 5900, Európában 3000 tonnával növekedtek. A rézbányászat erős lendületet vett, de viszont a rézfogyasztás az idén előreláthatólag 80—85.000 tonna lesz, míg tavaly csak 75.000 tonna volt. *Mk.* (42.) — **Fémárak.** London, okt. 15. *Réz*, csili bars 57.12.6, határidőre 58.12.6, best selected 61.—, elektrolit 59.— font. *Ón*, straits 138.10, határidőre 140 — font. *Ólom*, spanyol 13.5, angol 13.12.6 font. *Horgany*, közönséges 23 5, jobb minőségű 23 15 font. *Antimon*, regulus 29.10 font. *Aluminium*, 70.— font. Eladásra került 1500 tonna réz, 600 tonna ón. *Mk.* (42.) — **VASPIACZ.** A **vaspiaczon** a gyenge üzletmenet csak nem tud megjavulni, ámbár most már itt volna az ideje, hogy az őszi üzlet valahára meginduljon és külföldről is egyre kedvezőbb hírek érkeznek a vaspiaczokról. A fogyasztás nálunk az egész vonalon minimális, a kereskedők és nagyobb fogyasztók hosszabb időre ellátták magukat, illetőleg nagy raktári készleteket halmoztak fel, amelyeknek a kiárusítása most nagyon vontatottan megy. Az inkaszszó felől is mind több panaszt hallani és természetesen ez is nagyobb óvatosságra készíti az üzleteiket körültekintéssel vezető vásárlókat. — **Nyersvas.** Glasgowban az utóbbi idők mozgalmát a héten nagy csönd váltotta föl. Nagyobb lebonyolítások következtében a 3. sz. Middlesborough-warransok ára 51.9-re hanyat-

lott tonnánként per kaszsza. Egy 4600 tonnás tétel 3. sz. nyersvasat azonnali leszállításra eladtak az Egyesült-Államokba és további nagy kötésekre még folynak a tárgyalások. Middlesboroughban szintén valamivel nyugodtabb a piacz. de az árak azért szilárdak. *Mk.* (42.) — **Az amerikai vas- és aczélpiaçz.** Newyorkból jelentik: Az Iron Age szaklap írja: A nyersvas-üzlet élénk. A Cambria Steel Co. 41000 tonna beszzemer-vasat vett, amiből 18000 t. még ebben az évben szállítandó, miáltal a készlet a középső és nyugoti területeken tényleg kimerül. Keleti Pennsilvániában az 1909. év negyedére és az 1910. év első felére jobb nyersvasat vásároltak. A kisebb arányú vasművekben áruhiány mutatkozik. Csöművek kéz alatt 5000 tonna Middles-Borough-vasat vásároltak. Chikágói czégek ebből az áruból 18000 tonnát keresnek. A jövő évben való szállításra az üzlet renyhe. Tömbvas tekintetében hiány mutatkozik. Építkezési aczélban az üzlet kevésbé élénk. Az elmúlt héten sínvas szállítására nézve történtek kötések, amelyek tömegét 100.000 tonnára becsülik. *Us.* (244.) — **SZÉNPIACZ.** Az elmúlt héten alig volt változás a szénpiaçzon, míg darabos-, koczka- és diószénből nagyobb rendelések folytak be, addig napiszénből gyengébb volt a rendelés. Az *Osztrau-karvini* bányák jelenleg a következő árakat jegyzik loko bánya: darabos 178, koczka 170, dió 160. borsó 130, aknaszén 130 fill., darabos kocsz 245—250, koczka-kocsz 235—245 és dió-kocsz 230—235 fillér száz kilogrammonként. *Felső-Sziléziában* a napi átlagtermelés 8500 kocsi volt, tehát 500 kocsival kevesebb a mult évinél. *Bp.* (248.) — **PETRÓLEUMPIACZ. Petróleumárak.** A *nyers-petróleum ára*, mint Bécsből írják 1 korona 95 fillérre emelkedett, de ennek oka nem a termelés és a fogyasztás viszonyai-ban keresendő, hanem a Vacuum Oil Company szerződésének a következése. Ez ugyanis a finomítók helyzetét minél inkább megnehezítendő, újabb időben kettős taktikát követ: egyfelől felhajtja a nyersolaj árát, másfelől azonban a finomítók árait is lenyomja. A *Budapesti Ásványolaj R.-T.* árjegyzései a következők: Napjegyű (Standard) petróleum 27, ABC (víztiszta) 28, Nobel 31, császárolaj 37 K hordóval együtt. A *Magyar Petróleumipar R.-T.* gyártmányait a következőképpen jegyzik: Császárolaj 38, egykeresztjegyű petróleum 31, háromkeresztjegyű 29, kétkeresztjegyű 27.50 K. A *Kőolaj finomítógyár R.-T.* jegyzése: Fiumei kristály-kőolaj 35.50, White-Star kőolaj (háromcsillagos) 29.50, Standard-White kőolaj (kétcsillagos) 27.50 korona. — **Benzinárak.** Adómentes motorbenzin O. 725/735. 18, kisiparosoknak 14, folttisztító benzin 48 K hordó nélkül. *Mk.* (42.)

Statisztika.

A Harkort-féle bányaművek és kémiai gyárak r.-t. (Harkortische Bergwerke und Chemische Fabriken zu Schwelm und Harkorten A. G.) erdélyi aranyérczbányaműveiben a f. év. szeptember hónap alatt 121567 g aranyat termeltek. Az augusztus hónap aranytermelése 117044 g-al, a mult év szeptember havi aranytermelés 147836 g-al van kimutatva. Az 1908. év július 1-től, — 1909. szept. hó végeig termeltek összesen 354066 g aranyat. A mult év megfelelő időszakában az aranytermelés 447542 g volt. *Mh.* (20.)

ÁLLAMI KEDVEZMÉNYEK. A kereskedelemügyi m. kir. minister a pénzügyministerium vezetésével megbízott m. kir. ministerelnök hozzá-

járolásával az 1907. évi III. törvényczikk alapján az 1899. évi XLIX. t.-cz.-ben meghatározott s már előzetesen biztosított állami kedvezményeket a *Hazai kőolaj r.-t.* budapesti cég budapesti (X., Gyömrői út) petróleumot, benzint, gépolajat, parafint, vaselint és parafingyertyát előállító ipartelepe részére az 1907. évi február 1-től az 1917. év végéig terjedő időre engedélyezte. *Bp. Kzl.* (221.)

Hírek.

Személyi hírek.

KITÜNTETÉS. A király a pénzügyministerium vezetésével megbízott miniszerelnök előterjesztésére **Andreics János** kir. főbányatanácsosnak, a ministeri tanácsosi címet díjmentesen adományozta. *Bp. Kzl.* (240.) — **ÁTHELYEZÉSEK.** **Szmolka Nándor** kir. segédmérnök a szélaknai m. kir. bányahivatalhoz (Selm. big. 1909. 3602. sz. rend.); **Haláth János** k. bányafelügyelő Istenáldástáró m. kir. bányatelepről a ribniki m. kir. zuzóműfelügyelőséghez; **Tandler Vilmos** kir. segédaltiszt Schöpfer-táró m. kir. bányatelepről (Hodrusbánya) a szélakna-Istvánházi kincst. zuzóművekhez helyezte át. (Selm. big. 1909. évi 3592. sz. rend). — **LAKÁSVÁLTOZÁS.** **Likker József** bányaintéző lakását Ladamocsról, hasonló minőségben Rappra (X/17. 1909.); **Thern Samu** pedig bányafelóri minőségben Dobsináról Rudabányára (X/18. 1909.) helyezte át. — **HALÁLOZÁS.** **Szellemy Geyza** m. kir. bányatanácsos, kerületi bányamérnök, f. hó 17-én, déli 12 órakor, Nagybányán váratlanul elhunyt. A megboldogult elhalálózásával, aki ügybuzgó tisztviselő, lelkes bányász és a régi hagyományok hű ápolója volt, a magyar bányászati szak igen érzékeny veszteséget szenvedett. Temetése f. hó 19-én, d. u. 5 órakor volt. A nagybányai m. kir. bányagazgatóság külön gyászjelentést adott ki.

Híradások.

A gázforrást Nagysármáson a kincstár megvette. A kincstár kálisó-telepek után való mélyfúrásai közben, Nagysármáson, félévvel ezelőtt hatalmas gázforrást ütöttek meg, amelynek a kihasználási jogát az elmúlt héten 100.000 K-ért megvásárolta, Veszprémi Antal földbirtokostól. *Bb.* (42.) — **A Rimamurányi Vasmű R.-T. vásárlásai** cím alatt az elmúlt héten az a hír járta be a napilapokat, hogy e hatalmas társulat a Concordia Vasgyár-társaság csetnek-kuntapolczai gyártelepét és bányaművét egy millió koronáért megvásárolta. A Magyar Távirati Iroda e hírt megczáfolja s azt mondja, hogy nem felel meg a valóságnak. Más forrásból annak a híre érkezik hozzánk, hogy a *veresvágási* kohóhoz tartozó özszeses bányajogosítványokat és az özszeses hat év előtt beszüntetett bányákat, Fülöp Coburg Gothai herczeg ő fensége, a Rimamurányi Šalgótarjáni R.-T.-nak nemrégiben, állítólag eladta. Közlebbi részletek hiányoznak. — **Diósgyőrött** a kir. vas- és aczélgyár üzemében jelentékeny változások történtek. A martinmű, három új kemenczével bővült; a nagy hengerlőmű egészen modern, villámos hajtásra berendezett felszerelést kap sülyesztőkkel, előmelegítőkkel és villámos darukkal. A

villamos erőt az új elektromos központ szolgáltatja, melynek dinamó-gépeit két gőzturbina hajtja. A Kerpely-féle generátorok már üzemben vannak; a régieket most bontják le. A vasnagyolvasztómű, hír szerint csak terv alakjában van meg. Az őszszes üzemekben élénken folyik a munka. — **Pereczes-bányatelepen** az új, II. számú aknát, amely 180 m. mélységig teljesen készen van, már átadták a használatnak. *Ma.* (10.) — **A besztercebányai kincstári ügyészség feloszlata.** A hivatalos lap szerdai száma közli, hogy a besztercebányai kincstári ügyészséget 1909. évi december hó 31-től kezdődőleg a pénzügyminis-ter rendeleti úton feloszlatta. Teendőinek ellátása a budapesti jogügyi igazgatóságra ruháztatott át. *Bp.* (248.) — **A Nyugat-magyarországi bánya-társulat,** bányaterületének régóta felhagyott bányaműveiben aranyat- és ezüstöt tartalmazó czinkércz-feltárásokat eszközölt, amelyek kitermelésének lehetővé tételére az előmunkálatok folyamatban vannak. *Um.* (29.) — **A selmeczbányai m. kir. bányaigazgatósági kerület** bányász és kohászaltisztjeinek háromtagú küldöttsége Balázs János k. bányaaaltiszt vezetése mellett f. hó 17-én, Grillusz Emil m. kir. főbányatanácsos, bányaigazgatónál tisztelgett azon kérelemmel, hogy addig is, míg két évvel ezelőtt a fizetésrendezés ügyében benyújtott kérvényük sorsa eldől, jövő évre, az eddiginél valamivel magasabb drágasági pótlékban részesüljenek és a pótlék, az őszszes, atyai ellátás alatt álló gyermekekre is kiterjesztessék. A bányaigazgató a nála szokásos előzékeny, leereszkedő nyájassággal fogadta a kérelmező küldöttséget, kérvényüknök felterjesztését készségesen megígérte s válaszoló beszédében abbéli reményének adott kifejezést, hogy a kincstári bánya-és kohó altisztek fizetésének a javítása legközelebb be fog következni. *E. T.* (X/17. 1909.)

Bányászegyesületek.

A Magyar Bányász- és Kohász-Altisztek Országos Egyesületének

zalatnavidéki osztálya f. é. szeptember hó 26-án és október hó 4-én, igen látogatott gyűléseket tartott következő tárgysorozattal: Titkár beszámolója a Marosujvárott megtartott közgyűlésről; a körmöczbányai osztály bizalmatlansági nyilatkozata; tisztujítás; indítványok. A titkári jelentés részletesen beszámol a közgyűlésről; a bizalmatlansági szavazattal a zalatna-vidéki osztály nem azonosítja magát. A jelentések folyamán tudomásul veszik az alapszabályok hatósági jóváhagyását; bélyegzőt rendelnek; az osztály vagyonálladékát 146 korona 48 fillér bevétellel, 131 korona 38 fillér gyümölcsözőleg elhelyezett tőkével és 2 korona 80 fillér készpénzzel, a tagálladékot 18 rendes osztálytaggal állapítják meg. A tisztujítást Kaucz István korelnök vezette. A tisztikar egyhangú választás után a régi maradt és csak a lemondott osztályjegyző, Kapros Károly helyébe választanak új jegyzőt Schandl Antal személyében. Új választmányi tagok: Auer József és Magos István. Egy új tagnak felvétele és a »Bánya« című hetilap megrendelésének elhatározása után a gyűlés véget ér.

Bányahatósági ügyek.

A nagybányai m. kir. bányakapitányság f. évi október hó 7-én 5167/909. sz. a. a következő „*Meghívást*“ teszi közzé a »Budapesti Közlöny« f. é. október 13-án megjelent 233. számához csatolt »Hivatalos Értesítő«-ben: Dr. Vass Gyula, Martin György id. képviselő helyettesének kérelmére a m. kir. bányakapitányság a fizikai Francziska bányatársulatot 1909. évi november hó 14-én délelőtt 10 órakor a m. kir. bányakapitányság mérnöki osztályában tartandó közgyűlésre ezenel meghívja. Közgyűlési tárgyak: 1. Leon Lusurier párisi lakos 50 évre szóló bérleti ajánlata tárgyában való határozat-hozatal. 2. Határozat és utasítás a bérleti szerződés megkötésére nézve. Esetleges indítványok. Erről a társulati részvényeseket névszerint: Manthes Pált, Groves Henryt, Hanzulovits Kristófot, Herz Ottilia férj. Kárpáti Endrénét és Herz Józsefet, illetve jogutódait azzal értesíti, hogy a tanácskozással kitűzött tárgyak fontosságánál fogva, személyesen jelenjenek meg, vagy szabályszerű meghatalmazással ellátott képviselőt küldjenek, mert a jelenlevők által hozandó határozatok, a távolmaradókra is kötelezők lesznek. — **Az iglói m. kir. bányakapitányság** f. é. október hó 5-én 1909. évi 1983. szám alatt a »Budapesti Közlöny« f. é. 235. számához csatolt »Hivatalos Értesítőben« a következő „*Határozat*“-ot bocsátotta ki: Minthogy a Gömör és Kishont vármegye rozsnói járásába bekebelezett Kuntapolecza község határában Zúgó vidéken létező 1898. évi 2272. sz. a. Marcsa védnéven adományozott és a rozsnói külmértékek adományozási könyv, I. kötet, 164 lapján bevezetett külmértéket ennek tulajdonosai a rozsnói m. kir. bányabiztosság 1908. évi február 28-án 334/1909. évi február 5-én 179. és a kir. bányakapitányságnak 1908. évi május hó 11-én 958. sz. alatt kiadott rendeletei, nemkülönben az 1909. évi augusztus hó 10-én 1667. szám alatt kiadott bírságoló határozat daczára mind ez ideig művelésbe nem helyezték, az üzem eddigi elhanyagolását nem igazolták, azért a bányakapitányság tőlük a bányajogosítványt az ált. bányatörvény 243. és 244. §-a alapján elvonja és ezen határozat jogerőre emelkedése után az ált. bányatörvény 14. fejezete szerint fog eljárni. Miről a külmérték tulajdonosai, valamint ezeknek netaláni jogutódai értesítettnek.

Társadalmi hírek.

Az Erdélyi Kárpát Egyesület kirándulásai Nagyágra, Vajdahunyadra és Gyalárra. Az *E. K. E.* folyó hó 9-én Déván (tizenkilencedik) évi közgyűlését tartotta meg, utána pedig jól sikerült kirándulásokat rendezett Nagyágra, Vajdahunyadra és Gyalárra. A kirándulók első állomáshelye Csertés volt, ahol *Deutsch Aladár* k. bányamérnök, szives készséggel magyarázta meg az új aranyércz-zúzónak a szerkezetét. A zúzómű megtekintését a Ferencz-József altáróba való beszállás s végre a Nagyágra való kirándulás követte, hol *Sziklay Alfonz* k. bányatanácsos uriháza látta vendégül a társaságot. A kirándulók egy másik csoportja, ugyancsak október 10-én reggel Vajdahunyadra, s onnan Gyalárra tartott. A tizenhat tagból álló társaságot *Dr. Herman Antal* egyetemi tanár vezette; Vajdahunyadon a vasgyárban, *Buczek József* k. felügyelő, gyárfőnök fogadta, *Wilhelm Ede* k. főmérnök és *Litschauer Lajos* k. segédmérnök pedig kalauzolta a vasgyártás iránt igen nagy érdeklődést mutatott kis csapatot. Az ebédet a vasgyári vendéglő ter-

raszszán fogyasztották el, miközben a gyári zenekar vidám muzsikája hangzott. A kedélyes társas ebéd alatt *Herman* Antal Dr. emelkedett stílusú beszédben köszöntötte fel a vasgyár vezetőségét. Délután Gyalárra rándultak ki, miközben a keskenyvágányú bányavasúton tovább haladva a felső tájék bő változataiban; szakadékok, viaduktok, alagutak, a magasban kifeszített drótkötélpályán továbbvonuló függő csillék nagyban fokozták a gyártelep vendégeinek érdeklődését, akik Retysóránál siklón, onnan pedig villamos bányavasúton jutottak Gyalár híres külső fejtéseinek a területére, hol *Csák* főmérnök volt előzőkeny vezetőjük. Késő este volt, mikor a társaság Vajdahunyadra visszaindult, hogy rövid pihenő után ismét vasútra szálljon s haza utazzék. *Hv.* és *Vh.* (42.) — **A besztercebányai múzeum megnyitása.** A *Besztercebányai Régészeti és Történelmi Társulat* szép ünnepség keretében nyitotta meg a *bányászباشtyában* a Műemlékek Országos Bizottsága által restaurált múzeumot, mely az őszi vidéki múzeumok között egyike a legnagyobbaknak. A város múltja IV. Béla király idejéig vezethető vissza és azóta sok szép emlék gyűlt egybe és ezért részesítette a Múzeumok és Könyvtárak Országos főfelügyelőse is a legmeszebbmenő pártfogásban a városi múzeumot. Az ünnepélyen nagyszámú előkelő közönség volt jelen. Az ünnepies díszgyűlés múlt vasárnap délelőtt 10 órakor volt a kereskedelmi és iparkamara dísztermében. A gyűlést *Csesznák Gyula* kir. tanácsos, polgármester nyitotta meg. Ünnepi szónok *Jurkovich Emil* főigazgató volt, ki beszédben visszatekintett a város múltjára és történelmi szereplésére, de különösen ipari életére, mely nemcsak a Felvidéken, hanem az egész országban számottevő volt. Azután a múzeum alapításának történetét vázolta. A polgármester zárószavai után a közgyűlés véget ért. *Us.* (247.) — **Wimmi György, máv. gépgyári ellenőr szolgálati jubileuma.** Ifj. Wimmi György gépgyári ellenőr f. hó 16-án töltötte be szolgálatának huszonötödik évét. Ebből az alkalomból kartársai a jubilánst testületileg üdvözltek, tiszteletére bankettet rendeztek és lelkesen ünnepelték az érdemes és kötelességeit mindig híven teljesítő tisztviselőt. *Bp.* (246) — **HÁZASSÁG.** **Smillár János** bányafelőr f. hó 9-én oltárhoz vezette *Illés Mili* kisaszszonyt, Rákosbányán. *E. T.* (X/10. 1909.) — **Szende Lajos** a Magyar Általános Kőszénbánya R.-T. igazgatója, f. hó 21-én kötött házasságot *Szász Flóra* urhölgygyel Budapesten. Az esküvőnél a fővárosi társaság színe-java volt jelen. Az új házaspár hosszabb nászútra indult. *Pn.* (249.) — **Grünhut Gyula** magyar királyi segédmérnök, a *Ludovika*-akna üzemvezetője f. hó 19-én oltárhoz vezette *Wildmann Erzsike* urhölgyet, *Wildmann Adolf* Dr. ügyvéd leányát *Körmöczbányán*. *E. T.* (X/10. 1909.)

Vegyes hírek.

Tüzeset Totosbányán. Totosbányán az elmúlt hét egyik éjjelén kigyulaadt a bányaműhöz tartozó új zúzó-nak épülete, amely a szomszédos telepi házakkal együtt rövid időn belül teljesen leégett. Mentésre gondolni se lehetett. A tűz gyújtogatásnak a következése. A bányamunkásnép inségnek és nyomornak néz elébe. *Bb.* (42.) — **Nagybánya-Kereszthegyen** f. hó 14-én délelőtt, a kincstári zúzómű tetőzete tüzet fogott, eddig ismeretlen okból. A városi és kincstári tűzoltóság azonnal hozzálátott a mentéshez, s ennek köszönhető, hogy a kár jelentéktelen. *Nv.* (42.)

Munkásügyek.

A bányamunka szabályozása Ausztriában. Az ipartanács bányászati szakosztályának f. hó 12-én tartott ülésén, hozzájárultak a gyermekeknek és nőknek bányában való foglalkoztatására vonatkozó novellához, amely az 1906. évi szeptember 23-án kötött berni egyezmény megvalósítását jelenti. *Us.* (241.) — **MUNKÁSMOZGALMAK.** Londonból táviratozzák: Miután a bányatulajdonosok nyugoti *Cumberland vashányáiban* vonakodnak a munkások bérét emelni, a bányamunkások szövetsége elhatározta, hogy október 19-én *általános szavazást* rendez a nyugat-cumberlandi vashányamunkások körében az *általános strájk* proklamálása dolgában. *Us.* (244.)

Balesetek.

A Rimamurány Salgótarjáni Vasmű R.-T. likér-vashegyi drótkötélpályáján, a szirki állomás közelében, Marik András munkás a vezető-kötél 12 m. magas **állványáról leesett** s mind a két lábát eltörte. Ugyane társulat rákosbányai vaskőbányáiban a fékes-aknában **bányafának szállítása** közben két munkás elpusztult. *Bb.* (42.) — *Zeniczán*, a kincstári szénbányaművön súlyos baleset történt, mely alkalommal *Mrvkan* mérnök és *Bulján* felőr, **fojtógázoknak** áldozatul estek. *Mh.* (20.) — Rákos bányatelepen, október hó 18-án a **támasztó-oszlopok meglazulása és özszeomlása** folytán két bányamunkás halálosan, kettő pedig nagyon súlyosan sérült meg. *Bp.* (247.) — Körmöczbányán, a Ludovika-aknán, Ernek József takarító-munkás, október hó 17-én, **csillettolás** közben, saját vigyázatlansága folytán, bal karján súlyosan megsérült, felső-karjának csontja eltörött. *E. T.* (X/19. 1909.) — Cumnok közelében egy köszénbányában **gázrobbanás** történt. Eddig négy halottat találtak meg: számos munkás megsebesült. *Us.* (249.)

Közlekedés.

A zólyombrezó—breznóbánya—tiszolczi h. érdekű vasút kisgarami szárnyvonala. A zólyombrezó—breznóbánya—tiszolczi h. é. vasúttársaság szárnyvonalat tervez *Károlytelep* állomástól *Kisgaramig*. A szárnyvonal engedélyező tárgyalását f. évi október hó 14-ikén tartották meg a kereskedelemügyi minister kiküldöttének közbejöttével. *Zv.* (42.)

Lapszemle.

Közszállítási Értesítő. A kereskedelemügyi m. kir. minister kiadásában megjelenő »Közszállítási Értesítő«-nek legutóbbi száma árúcsoportok szerint 141 (bel- és külföldi) pályázati hirdetést közöl s ezenkívül 296 versenytárgyalási határnapról tartalmaz nyilvántartást a »Közszállítási Naptár« című rovatban. A »Versenytárgyalási eredmények« című rovatban 46 versenytárgyalásnak eredményét találjuk. A kereskedelemügyi ministeriumnak ez a hivatalos szaklapja, mely a közszállítások terén nélkülözhetetlen forrásmunkát képez, hetenként egyszer (csütörtökön) jelenik meg. Előfizetési ára a közérdek szempontjából, csak évi 10 (tiz) koronában van megállapítva. Közelebbi felvilágosítással a m. kir. kereskedelemügyi muzeumnál, a lap kiadóhivatalában szolgálnak. — **A Bányászati és Kohászati Lapok** XLII. évfolyama II. kötetének 20. számát a *közgyűlés*-re vonatkozó jelentés foglalja el legnagyobb részében. Szakcikkei: Boklevsky féle foncsorító készülék, *Schwartz Gyulá-tól*; A balánbányai és zámi réz-érczbánya és az ottani rézolvastók, *Zsigmondy Árpád-tól*; A Nephridokról; A vízjog és a bányamérnök, *Schmidt Sándor-tól*; Rövid közlemények: (Akkumulátor-telepek alkalmazása aczélhengerművekben; A petróleum). Irodalom Közgazdaság. (A besztérczebányai kereskedelmi és iparkamara 1908. évi jelentéséből). Közgazdasági hírek. Egyesületi ügyek (Nyugtatók). Hivatalos rovat. (A pénzügyminister 1909. évi 57323. sz. rendeletei). — *Lts.*

Műszaki és egyéb nyomtatványok.

(Az árak 100 ívenként értendők.)

I. Építési nyomtatványok.

Rsz. 103.	Előméret	K	3.—
» 94.	Költségvetés (építési) belív	»	3.—
» 95.	» » külvív	»	3.—
» 199.	D) Munkabérek és anyagárak jegyzéke külvív	»	3.—
» 200.	Ugyanaz belív	»	3.—
» 201.	E) Árelemzés (építési) belív	»	3.—
» 202.	» » külvív	»	3.—
» 203.	Építési gazdálkodási kimutatás	»	3.—
	Némethy, Építési tanácsadó, 2 kötetb.	K	20.—
	Sobó, Középitészet, 2 kötetben	,	32.—

II. Bányamérési nyomtatványok.

» 102.	A bányamérés tökéletes jegyzéke	K	3.—
» 174.	Háromszögoldalok számítása, 2 db egy íven	»	5.—
» 175.	Kompaszmérés jegyzőkönyve	»	3.—
» 176.	Szintezés jegyzőkönyve	»	3.—
» 179.	Szögmérés a sorozati mérés mód szerint, 2 drb egy íven	,	5.—
» 188.	Egyszerű szögmérés	»	5.—

III. Egyéb nyomtatványok.

» 178.	Bérczédula bányamunkások részére, 4 drb egy íven	»	2.—
» 197.	Fizetési nyugta állami tisztviselők részére, 2 drb egy íven	»	3.—

Mint oly töltőtollat, mely aránylag nem nagy ára mellett mégis minden igényt kielégít, igen ajánlhatjuk a

== „Red Dwarf” töltőtollat. ==

Egyet se adtak vissza — tehát jó! Ára 7 korona.

: : : Kitűnő és tartós könyvkötészeti munkák hivatalok részére. : : :

Richter-, Riefler-, Gisy- és Kern-féle rajzeszközök eredeti gyári áron.

Minden nyelvű szakkönyvek beszerzése ered. bolti áron.

Joerges Ágost özv. és fia

könyv- és papirkereskedése, Iónykiadóhivat 11. és könyvnyomdája

Selmeczbányán.

Bánya-, kézi- és zseblámpákat,

kizárólag újból tölthető accumulátorokkal
ellátva ajánl igen nagy választékban

Sziklai és Társa

Budapest, VII., Baross-tér 13. Telefon 44—29.

CONRAD ÉS TÁRSA

== Műszaki ==
nagykereskedés.

: Budapest, :

VI., Teréz-körút 15. sz.
== (Oktogon-tér. ==

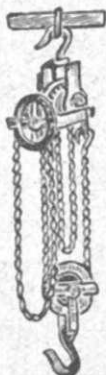
Behozatal. — Kivitel.

== Alapított 1894-ben. ==

Különlegességek gyártása.

A m. kir. honvédség, a cs. és kir. közös hadsereg, a m. kir. csendőrség, a m. kir. államasutak, a m. kir. posta- és táviráda igazgatóság, a m. kir. ipariskolák, a m. kir. vas- és acélgyárak és a legtöbb állami intézet és vállalat szállítói.

25—36



Mint az államnak szerződéses szállítói első sorban hazai gyártmányt szállít mindennemű műszaki cikkekben ú. m.: géphajtó-szíjak, gummi-aruk, gőztömítő anyagok, kenő-, világító-olajok és kenőcsök, gőz- és vízvezeték-felszerelések, esővek, szerszámok és szerszámgépek, ponyvák, zsákok, mérlegek, gazdasági gépek és eszközök, emelőrudak és csigasorok, vasak, szegek és csavarok, kütszivattyúk, feeskenők, fürdő- és closett-berendezések; különlegességeket bánya- és kohóművek, malmok, cukorgyárak, papirgyárak, serfőzők, szesz- és élesztőgyárak, fűrészgyárak, téglagyárak, gazdaság és erdészeti, kertészet, szőlőművelés és pinézgazdaságok stb részére.

MAGYAR SIEMENS-SCHUCKERT-MŰVEK VILLAMOSSÁGI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

28—52

Budapest, V., Lipót-körut 5.
Telefon szám: 211. és 212.

Gyár: Pozsonyban.
Távirat czim: Siemenshuckert.

Készít: Villamos világítási és erőátviteli központi telepeket és berendezéseket. Elektrolitikus berendezéseket. Villamos vasutakat. Bányavasutakat. Egyenáramu, forgóáramu és váltakozóáramu generátorokat és motorokat, vezetékanyagot, kábeleket, iv- és izzólámpákat, kapcsolókészülékeket, biztosítékokat, wattórászámlálókat (Schuckert-rendszer), vezetékkerendezéseket központi telepekhez való bekapcsolásra. Világító testeket. Iv-lámpa-szeneket. — **Különlegességek:** Felvonók, ventilátorok, szivattyúk, hordozható villamos fűrógépek, villamos bányafűrógépek, villamos berendezések mezőgazdasági és ipari czelokra.

Azonnali belépésre nagyobb erdélyi bányatársulat szakképzett **bányamérőt és főaknászt keres.**

Bányaiskolát jó sikerrel végzett egyének, bizonyítvány-másolatokkal felszerelt kérvényeiket küldjék be a szerkeztőséghez, „**Ferencztelep**“ jelige alatt. Folyamodók közül azok, akik a magyar nyelven kívül a román nyelvet is beszélik és nősek, előnyben részesülnek. Kérvényekhez 35 filléres póstajegy mellékelendő.

3—5

Könyvelő és pénztáros a bányaszakmából,

40 éves, róm. kath. vallású, gyakorlott és megbízható; magyar és német nyelvismerettel; jelenleg is bányauzemnél alkalmazva állást keres azonnal, vagy későbbre. Kitűnő bizonyítványok, elsőrendű ajánlatok. Szives megkereséseket „**728**“ jelige alatt továbbít a szerkeztőség.

5—5

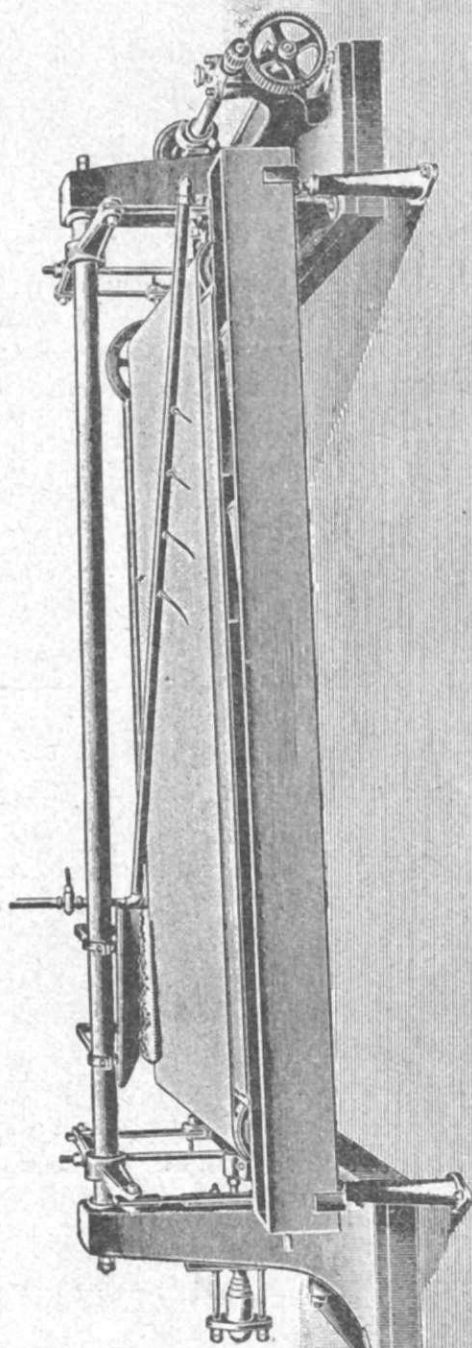
Szénbányauzemhez bányaiskolát végzett, 35 évnél nem idősebb, több évi gyakorlattal **aknászt** keresünk, aki rövid időn belül bíró, józan életű a bányamunkákat **főaknász** minőségben önállóan vezetni képes volna. A román nyelv bírása kívánatos. Okmányolt ajánlatokhoz 35 filléres póstabélyeg csatolandó. Kérvények és ajánlatok „**Kőszénbánya**“ jelige alatt küldendők be a szerkeztőséghez, ahonnan azok rendeltetési helyükre elfognak küldetni.

2—5

Egy nagyobb szénbányánál **fűrómesterre** sürgős több megbízható, gyakorlott **szükség** van, akik járatosak a mélyfűrásban száraz úton és vízöblögetéssel, kézi és gőzerőre. Kérvények, fizetési igények, nyelvismeret és pálya leírással „**Cs. L.**“ jelige alatt e lap szerkeztőségéhez intézendők. Okmányolt folyamodványokhoz 35 filléres, közönséges ajánlatokhoz 10 filléres levélbélyeg mellékelendő.

2—2

Kachelmann Károly és fia gépgyára Vihnye



Érczelőkészítőművek. — **Zúzóberendezések.** — Legujabb szerkezetű aprítógépek, osztályozósíták, mosódobok, ülepítőgépek, szab. **Bartsch-féle kör-lőkőszérek,** szab. **Humboldt-féle rázószérek.** — **Ponyvásszérek** stb. **Aknatornyok és aknaberendezések.** — Villamos és gőzhajtású **szállító-gépek.** — Dugattyús és centrifugal **bányaszivattyúk.**



